

ישעיהו פרק י

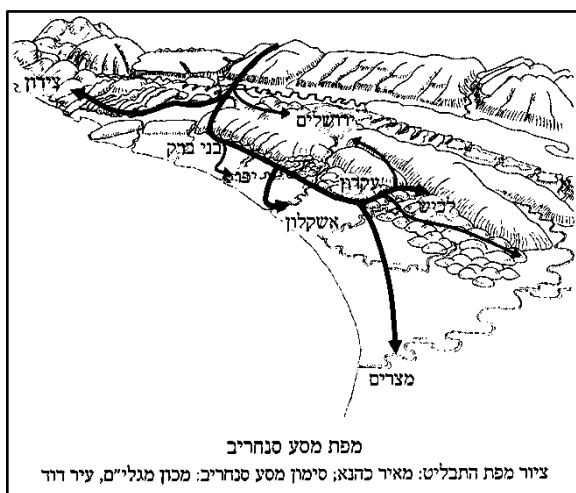
מבוא

פרקים י-יא הם חלק מתוך יחידה נבואית גדולה יותר (הכוללת גם את פרק יב), ומתארת את נפילת ממלכת אשור בעקבות גאוותה, ועלייתה המחודשת של מלכות בית דוד, הנאמנה לקב"ה. בהפטרת יום העצמאות קוראים פרקים אלו (מפרק י פס' לב עד פרק יב פס' ו).

שאלות מכוונות למידה

- במה באה לידי ביטוי הגאווה של מלך אשור? באיזו מידה הוא אכן "שבת אפוי" של הקב"ה?
- מה מאפיין את ימי תקומת בית דוד, שיבואו אחרי נפילת אשור?
- ג. תיאור הגאולה בפרק י"א - משל או כפשוטו?

אשור - רקע היסטורי

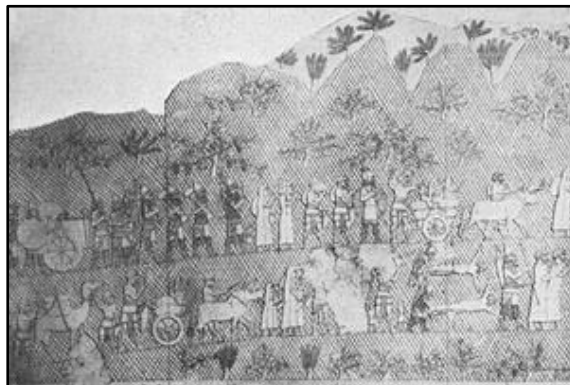
ממלכת אשור שכנה באזור עירק של ימינו. במאה ה-8 לפני הספירה בימי ישעיהו היא כבשה את רוב מדינות האזור והפכה למעצמת על. במסעות הכיבושים שלה היא שעבדה והגלתה את תושבי הארצות שנכבשו, המדינות המשוועבדות נדרשו להעלות מס לממלכה האשורית. הכיבוש האשורי התאפיין בעצמה אדירה ובאכזריות גדולה שבא לידי ביטוי בהרס רב, בביזה, בלקיחת השלל, בגזל האוצרות של העמים והערים שכבשו, ובהגליית תושביהן לארצות רחוקות.

האשורים כבשו ושיעבדו את מלכות ישראל והגלו את עשרת השבטים, בשני שלבים: בשנת 732 לפנה"ס - בימי פקח בן רמליהו האשורים כבשו, שיעבדו והגלו את תושבי הגליל

(מלכים ב טו, כט) ובשנת 721 לפנה"ס בימי הושע בן אלה האשורים החריבו את שומרון, בירת ממלכת ישראל, והגלו את שאר תושבי מלכות ישראל לאשור, ובכך בא הקץ על מממלכת ישראל (מלכים ב, יז, ה-ו).

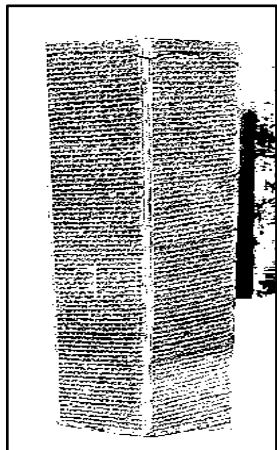
בשנת 705 לפני הספירה, בעקבות מותו של סרגון מלך אשור סנחריב מולך על ממלכת אשור. עם עלייתו למלוכה פורץ מרד רב ממדים במערב האימפריה האשורית, המרד לובה ע"י המצרים והוא בא לידי ביטוי שמדינות החסות של אשור וביניהם ירושלים הפסיקו להעלות מיסים לממלכה האשורית. בשנת 701 לפנה"ס סנחריב, המלך החדש של אשור, יוצא בראש כח של 200,000 לוחמים, למסע של דיכוי מרידות ושל כיבושי ערים השוכנות על קו החוף של הים

התיכון מצידון ועד אשדוד. בשלב ראשון חזקיהו מלך יהודה סירב להיכנע לאשור, וביחד עם נסיכי אשקלון ועקרון הם התריסו כנגד הצבא האשורי, ובטחו בביצוריהם ובעזרה שתבוא ממצרים. ירושלים שמה את מבטחה גם באלוקי ישראל. אך סנחריב ניצח את בני הברית המצרים בקרב בשדות אלתיקה (ליד יבנה). משם המשיך מערבה למחוזות המערבים של מלכות יהודה אל שפלת יהודה. במהלך המסע הוא כובש 46 ערים בצורות ביניהן את עזקה, את גת ואת לכיש. לכיש הייתה

העיר החשובה ביותר שבשפלת יהודה ונחשבה שנייה לירושלים, סנחריב הטיל מצור על עיר המבצר החזקה, ולאחר זמן כבש אותה והפכה למפקדתו הקדמית. על המלחמה הקשה ועל לכידתה של לכיש אנו לומדים מ"תבליטי לכיש" שנתגלו בנינווה. גדודי אשור המשיכו דרומה עד אזור באר שבע, את ירושלים השאיר סנחריב ל"מנה אחרונה".

בספר מלכים ב פרקים יח-יט מתואר המשך המסע של סנחריב ובו הפרטים הבאים: לאחר הניצחון של סנחריב על לכיש, הבין חזקיהו מה צפוי לירושלים ולכן בשלב הראשון חזקיהו נכנע למלך אשור ושילם לו מס כבד של "שֶׁלֶשׁ מאות כֶּסֶף וּשְׁלֹשִׁים כֶּפֶר זָהָב" ואת "כָּל הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית ה' וּבְאֲצִרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ" ובנוסף לכך אף "קִצְצָה חֲזַקְיָה אֶת דְּלָתוֹת הַיָּכַל ה' וְאֶת הָאֲמֹנוֹת אֲשֶׁר צָפָה חֲזַקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר" (מלכים ב יח, יד-טז). סנחריב קיבל את המיסים הכבדים ששיגר אליו חזקיהו, אך הדבר לא השביע את תאבוננו, הוא החליט להגביר את הלחץ על ירושלים מתוך שאיפה לפתוח את שעריה בפני הצבא האשורי, לשם כך הוא שם מצור על ירושלים ושלח כמשלחת את תרתן, רבסריס ו**רבשקה** מבכיר הצבא האשורי, למלחמה פסיכולוגית על ירושלים. משימתם הייתה לשכנע את תושבי ירושלים להיכנע ולא להישמע למנהיגים שתומכים בהמשך המרידה. הדובר העיקרי במשלחת היה רבשקה, והוא נשא נאום ארוך בו קרא אל העם שלא לשעות לעידודיו של חזקיהו ולהיכנע למלך אשור. כאשר חזקיהו שמע את הנאום משריו, הוא עלה והתפלל במקדש ושלח שליחים אל **ישעיהו בן אמוץ הנביא** שיתפלל גם הוא לישועה. ישעיהו הרגיע אותו וניבא לו שסנחריב ישוב לארצו וימות שם. רבשקה שלח שוב שליחים אל חזקיהו, עם מכתבים החוזרים על הטענה שהשמיע בנאומו, וחזקיהו חזר והתפלל במקדש. בעקבות תפילתו שלח אליו ישעיהו מכתב, בו ניבא כי צבאו של סנחריב **יובס באופן נסי**, ולא יפגע בירושלים כלל. בפרק י"ט בספר מלכים ב (יט, לה-לו), מסופר כיצד הסתיים המצור על ירושלים: "וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מֶלֶךְ אֲשׁוּר מִן הַמַּחֲנֶה אֲשׁוּר מֵאֶה שְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה אֲלָף וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֹּקֶר וְהָיָה כֻּלָּם פְּגָרִים מֵתִים". ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב בנינוה".

מסע סנחריב מתואר לא רק בתנ"ך אלא גם בממצא ארכיאולוגי שנתגלה בנינוה, ומכונה: "מנסר טיילור", חלק מהממצא עוסק במה שאירע בירושלים:

"ואשר לחזקיהו היהודי, אשר לא הביא את צווארו בעולי, על 46 עריו הבצורות....שמתי מצור וכבשתי אותן על ידי סוללות עפר כבוש ששפכתי עליהן... **ואתו (חזקיהו) סגרתי כמו ציפור בכלוב** בתוך ירושלים עיר ממלכתו."

ב"מנסר טיילור" סנחריב מתאר את המסע הצבאי בו כבש 46 ערים, הוא מתאר את מס הכבד ששילם לו חזקיהו ואת המצור שהוא שם על ירושלים, אך הוא אינו מתאר שהוא הצליח לכבוש את ירושלים, מפתיע שמלך אשור הגדול, שמתפאר בכל ניצחונותיו וכיבושיו, לא מתאר, את כיבושה של ירושלים. מהעדר תיאור כיבוש, הסיקו חוקרים רבים שסנחריב אכן כשל בכיבוש ירושלים בדיוק כפי שכתוב במקרא. המאורעות של מסע סנחריב והמצור על ירושלים מתוארים בספר מלכים ב בפרקים יח-יט, פרקים אילו הם הרקע ההיסטורי לנבואת ישעיהו בפרקים י-יא.

נפילתה של ממלכת אשור

פרק י

תפקידה של אשור

פירוש	ישעיהו פרק י
<p>דברי ה' על ממלכת אשור הגאה בניצחונותיה: דעו כולם שאשור הוא השבט שבו אני מכה בחרון אפי את עמי. אשור הוא "שבט אפוי" של הקב"ה, המטה שבאמצעותו מכה הקב"ה את העמים שיש להענישם. אני משלח את אשור להכות את "גוי חנף". הביטוי "גוי חנף" (עם רשע) מכוון דווקא לישראל (רש"י), ומהווה ביטוי לכעס ולניכור של הקב"ה כלפי ישראל שחטאו. במילים אלו הנביא מצדיק את העונש שמיועד לבוא באמצעות האשורים.</p>	<p>(ה) הוֹי אֲשׁוּר שִׁבְט אֲפִי, וּמִטָּה הוּא בְּיָדָם זְעָמִי : (ו) בְּגוֹי חֲנָף אֲשַׁלְּחֵנּוּ, וְעַל עַם עֲבָרְתִי אֲצַנְנֵנּוּ,</p>
<p>התפקיד שנותן הקב"ה לאשור הוא "לשַׁלֵּל שְׁלָל וְלָבוֹז בָּז, וּלְשׁוּמוֹ מִרְמָס כְּחֶמֶר חוּצוֹת", כלומר: לפגוע ברכוש של עם ישראל (לקחת מהם שלל וביזה) ולהשפיל אותם, כמו עפר שברחובות שכולם רומסים.</p>	<p>לְשַׁלֵּל שְׁלָל וְלָבוֹז בָּז, וּלְשׁוּמוֹ מִרְמָס כְּחֶמֶר חוּצוֹת :</p>
<p>מלך אשור מתגאה בעוצמתו ובהישגיו במסעות הכיבוש שלו, למרות שלמעשה הוא מהווה רק אמצעי בידי של הקב"ה (רד"ק ז). מלך אשור אינו מעלה על דעתו שבהכנעת הגויים הוא עושה את שליחותו של ה'. כאמור התפקיד שנתן הקב"ה לאשור הוא לפגוע ברכוש של עם ישראל ולהשפיל אותם (פס' ו). אולם אשור מעוניינים לחרוג מהשליחות המוטלת עליהם, ולפגוע פגיעה חמורה הרבה יותר "להשמיד" "ולהכרית". (כך גם בזכריה, א' טו: "וְקָצַף גְּדוֹל אֲנִי קָצַף, עַל הַגּוֹיִם הַשְּׂאֲנָנִים, אֲשֶׁר אֲנִי קָצַפְתִּי מֵעַט, וְהִפְחֵה עֵזְרוֹ לְרַעְיָה" חטאה של אשור הוא חטא ההגזמה, החריגה מהתפקיד שהוטל עליה.</p>	<p>(ז) וְהוּא לֹא כֵן יְדַמָּה, וּלְקָבוֹ לֹא כֵן יִחְשָׁב, כִּי לְהַשְׁמִיד בְּלִבּוֹ, וְלְהַכְרִית גּוֹיִם לֹא מֵעַט :</p>
<p>סנחריב מלך אשור מתגאה ואומר: הלא ראוי לכל שריו שיהיו כולם מלכים! ולכן והוא הולך לכבוש מדינות כדי להמליך עליהם את שריו (דעת מקרא)</p>	<p>(ח) כִּי יֹאמֶר: הֲלֹא שָׂרֵי יַחְדּוֹ מְלָכִים!?</p>
<p>אף פסוק זה הוא מדברי ההתפארות של סנחריב אשר מונה את הערים שכבש: כרכמיש, כלנו, ארפד, חמת, דמשק, שומרון. ההתמודדות המוצלחת מול ערים גדולות ומבוצרות מבטיחה את מלך אשור לראות את עצמו כבעל כוח לא מוגבל, אולי אפילו כאל, ולהכריז שגם ירושלים לא תעמוד בפניו (רד"ק ט).</p>	<p>(ט) הֲלֹא כְּכַרְכַּמִּישׁ בְּלָנוּ, אִם לֹא כְּאַרְפַּד חֲמַת, אִם לֹא כְּדַמְשֶׁק שֹׁמְרוֹן?</p>
<p>סנחריב ממשיך ומתפאר שהמלחמות שלו הם גם מלחמות דתיות, ולכן גם הניצחון שלו נתפס כהבסת אלוהי ואלילי העם המנוצח. והוא אומר: כשם שעלה בידי להכניע את המלכויות העובדות אלילים, אלילים אשר מושלים בהן ומגנים עליהן, וכשם שהכנעתי את שומרון ואליליה כן אגבור על ירושלים ואליליה. מלך אשור לא עושה הבחנה בין אלוקי ישראל לבין אלילי ע"ז מבחינתו כולם אלילים שהוא בטוח שהוא יכול לגבור עליהם. המילים "הלא, כְּאַשֶׁר עָשִׂיתִי לְשֹׁמְרוֹן וְלְאַלְיָהָ: כֵּן אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלַם, וְלְעִצְבֵּיָה" נאמרות בשלב שבו ממלכת שומרון אכן חרבה, ותושביה יצאו לגלות, ולכן באוזני אנשי יהודה הן נשמעות מאיימות ומשמעותיות במיוחד.</p>	<p>(י) כְּאַשֶׁר מִצָּאָה יְדִי לְמַמְלַכַת הָאֱלִיל, וּפְסִילֵיהֶם מִירוּשָׁלַם וּמְשֹׁמְרוֹן:¹ (יא) הֲלֹא כְּאַשֶׁר עָשִׂיתִי לְשֹׁמְרוֹן וְלְאַלְיָהָ, כֵּן אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלַם וְלְעִצְבֵּיָה :</p>

1. למד היטב את פרק י פסוקים ה-ז, ואת הפירוש הצמוד אליהם, וענה:
  - א. את מי ישעיהו מצטט בפסוקים ה-ז?
  - ב. "בְּגוֹי חֲנָף אֲשַׁלְּחֵנּוּ", מיהו "גוי חנף"? מדוע הוא מכונה כך?
  - ג. "וְהוּא לֹא כֵן יְדַמָּה, וּלְקָבוֹ לֹא כֵן יִחְשָׁב", מה מלך אשור לא הבין?
  - ד. מה התפקיד שייעד ה' לאשור? פרט.
  - ה. במה מלך אשור התכוון לחרוג מתפקידו?
  - ו. מה היה שורש חטאו של מלך אשור? איזו מידה קלוקלת שלטה בו?

¹ "וּפְסִילֵיהֶם מִירוּשָׁלַם וּמְשֹׁמְרוֹן": מאמר מוסגר: לפי דעתו של סנחריב האלילים הם המגנים על העיר וככל שעיר יש לה יותר אלילים (פסלים) כך ההגנה על העיר גדולה יותר, והנה למרות שלערים שונות שהוא כבש יש יותר אלילים מלירושלים ומלשומרון ובכל זאת הוא גבר עליהם, קל וחומר שיעלה בידו לכבוש ירושלים ושומרון. (דעת מקרא)

2. למד היטב את פרק י פסוקים ח-יא, ואת הפירוש הצמוד אליהם, וענה:

א. את מי ישעיהו מצטט בפסוקים ח-יא?

ב. מה המשותף לששת הערים שמוזכרים בפסוק ט? ולשם מה הם מוזכרות?

ג. מה ההבדל בין ששת הערים המוזכרים בפסוק ט, לבין העיר ירושלים שמוזכרת בפסוק יא?

ד. מלך אשור מתגאה לא רק בניצחונות מדיניים אלא גם בניצחונות דתיים. בסס טענה זאת (צטט והסבר).

עונשה של אשור

לאחר שבפסוקים ה-יא ישעיהו תיאר את חטאה של אשור, בפסוקים יב-יט הוא מנבא את נפילת ממלכת אשור בעקבות גאוותה, ועלייתה המחודשת של מלכות בית דוד, הנאמנה לקב"ה. בפסוקים אלו יש להבחין בין החלקים השונים של דבריו:

החלקים	ישעיהו פרק י
א. הבטחה שה' יעניש את אשור על התפארותו.	(יב) וְהָיָה כִּי יִבְצַע אֲדֹנָי אֶת כָּל מַעֲשָׂהוּ בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם, אֶפְקֹד עַל פְּרִי גִדְל לִבָּב מֶלֶךְ אֲשׁוּר, וְעַל תַּפְאֲרַת רוּם עֵינָיו:
ב. ציטוט דברי ההתפארות של מלך אשור.	(יג) כִּי אָמַר: בָּכַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֶמְתִּי כִּי נִבְנֹתִי, [כי נבון אני] וְאָסִיר גְּבוּלֹתַי - עַמִּים, וְעֲתוּדוֹתֵיהֶם - שׁוֹשְׁתֵי [אוצרותיהם בזזתי], וְאֹרֶזִיד כְּאֶבֶר - יוֹשְׁבֵימָ: (יד) וַתִּמְצָא כֶּקֶן יָדִי לְחִיל הָעַמִּים, וְכִאֲסֹף בִּיּוֹצִים עֲזוּבוֹת כָּל הָאָרֶץ אֲנִי אֶסְפְּתִי, וְלֹא הָיָה נֶדֶד כְּנָף וּפְצָה פֶּה וּמְצַפְצֵף:
ג. תגובת הנביא בשמו של ה' לדברי ההתפארות של מלך אשור.	(טו) הֲיִתְפָּאֵר הַגִּרְזֵן עַל הַחֲצֵב בּוֹ? אִם יִתְגַּדֵּל הַמַּשׂוֹר עַל מְנִיפּוֹ?! כְּהִנֵּיף שִׁבְט וְאֵת מְרִימָיו?! כְּהָרִים מְטָה לֹא עָץ!:
ד. העונש שה' יביא על ממלכת אשור	(טז) לָכֵן יִשְׁלַח הָאֱדוֹן ה' צְבָאוֹת, בְּמִשְׁמַנְיוֹ - רְזוֹן, וַתַּחַת כְּבֹדוֹ - יִקַּד יִקַּד כִּיקוּד אֵשׁ: [אש תשרוף את מחנהו, המחנה שנתן לו את כבודו] (יז) וְהָיָה אֹזֶר יִשְׂרָאֵל - לְאֵשׁ, וּקְדוּשׁוֹ - לְלֶהֱבֵה [האש שתשרוף את אשור היא האור של ישראל - ה'] וּבְעֶרְהָ וְאֶכְלָהּ שִׁיתוּ וְשָׁמְרוּ, בְּיוֹם אֶחָד: [כדרך שאש המכלה שדה של קוצים - "שית ושמירו"] (יח) וּכְבוֹד יַעֲרֹ וְכֶרְמֹלוֹ מִנְּפֶשׁ וְעַד בָּשָׂר - יִכְלָה, [קציני ושרי אשור נמשלים לעצי יער כרמל - שיושמדו] וְהָיָה כְּמַסַּס - לְנֶסֶס: [צבא אשור יהיה כדבר רקוב שמתפורר ונמס] (יט) וְשָׁאֵר עֵץ יַעֲרֹ - מִסְפָּר יְהִי, וְנִעַר יִכְתָּבָם: [בסוף יישארו רק מעט עצים, והנמשל רק מעט מחיילי אשור יישארו]

חלק א: הבטחה שה' יעניש את אשור על התפארותו.

מלבי"ם, ישעיהו י, יב

היה כי יבצע ה' את כל מעשהו - עת יגמור ה' כל אשר בדעתו לעשות ע"י מלך אשור להעניש כל המורדים בו. ומתי יגמור מעשהו? מתי יאמר לצרת העם די? בהר ציון ובירושלים, עת יבא סנחריב לכבוש את הר ציון שאז יהיה גמר הזעם...

3. ישעיהו מנבא שבבוא הזמן, ה' יעניש את מלך אשור על גאוותו ועל מעשיו. עיין בפסוק יב, ובדברי המלבי"ם וענה:

א. מתי יבוא הזמן שה' יעניש את מלך אשור?

ב. לפי לתיאור המאורעות של ספר מלכים ב, מתי בפועל ה' העניש את מלך אשור? (בין אלו שני מאורעות?)

חלק ב: ציטוט דברי ההתפארות של מלך אשור

4. עיין בפסוקים יג-יד, וענה:

א. בפסוק יד מלך אשור משתמש ב"במשל הקו", הסבר בלשונך בטבלה הבאה את המשל והנמשל.

הדימוי בלשונך	הדימוי בלשון המקרא
	וּתְמַצֵּא כְּקוֹן דָּי, לְחִיל הָעַמִּים, וְכִאֲסוּף בְּיָצִים עֲזָבוֹת, כָּל הָאָרֶץ אֲנִי אֶסְפְּתִי
	וְלֹא הָיָה לְדָד כְּנָף, וּפְצָה פֶה וּמְצַפְצֵף:

ב. מה מלך אשור מבקש לבטא באמצעות דימוי זה? (פסוק יד)

ג. למי, ולאלו תכונות מלך אשור מייחס את הצלחת כיבושיו? (פסוק יג)

ג. תגובת הנביא בשמו של ה' לדברי ההתפארות של מלך אשור

ישעיהו י, טו
הֲיִתְפָּאֵר הַגְּרֹזֵן עַל הַחֹצֵב בּוֹ? כִּהְנִיף שִׁבְטוֹ וְאֶת מְרִימּוֹ? כִּהְרִים מְטָה לֹא עָץ? כִּהְרִים מְטָה לֹא עָץ? כִּהְרִים מְטָה לֹא עָץ? כִּהְרִים מְטָה לֹא עָץ?
רש"י
היתפאר הגרזן - הקב"ה אומר לא היה לך להתהלל בזאת, כי אינך אלא כגרזן שלי ואני החוצב בך נפרע על ידך מאויבי אדם יתגדל המשור - אתה המשור ואני המניפו, וכי דרך המשור להתהלל על מניפו. כהניף שבט את מרימיו - כאלו היה השבט מניף את עצמו ואת יד המרימו, והלא אין שבט מניפו אלא האדם. כהרים מטה לא עץ - לא העץ הוא המרים אלא האדם הוא המרים.

5. בפסוק טו מובאים ארבעת המשלים המוצגים כשאלות רטוריות, עיין בפסוק ובדברי רש"י, וענה:

א. ארבעה משלים מבארים עיקרון אחד, מהו העיקרון?

ב. הסבר את אחד המשלים, ופרט כיצד הדימוי מדגים את העיקרון.

ג. הסבר את הנמשל לאחד המשלים?

ד. כיצד יש במשלים הללו מענה של הנביא לדברים שנאמרו ע"י מלך אשור בפסוקים יג-יד?

ד. העונש שה' יביא על ממלכת אשור

בפסוקים טז-יט הנביא מתאר את העונשים החמורים שיקבל מלך אשור וממלכתו על שפגעו בישראל. זו לא הפעם הראשונה שה' מבטיח להעניש, ואף מעניש את העמים שפגעו בישראל. הענשה זו מעוררת קושי רעיוני אליו מתייחס הרמב"ן בפירושו:

○ **רמב"ן בראשית טו, יד**

והטעם כמו שאמר הכתוב: "וקנאתי לירושלם ולציון קנאה גדולה וקצף גדול אני קוצף על הגויים השאננים אשר אני קצפתי מעט, והמה עזרו לרעה" (זכריה א, יד)... וכן היה במצרים שהוסיפו להרע כי השליכו בניהם ליאור, וימררו את חייהם וחשבו למחות את שמים, וזה טעם דן אנכי - שאביא אותם במשפט, אם עשו כנגזר עליהם או הוסיפו להרע להם...

וכן הכתוב אומר בסנחריב "הוי אשור שבט אפי" וגו' "בגוי חנף אשלחנו ועל עם עברתי אצונו" (ישעיהו י, ה). ואמר הכתוב "והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב כי להשמיד בלבבו". ועל כן הענישו בסוף, כמו שנאמר "והיה כי יבצע ה' את כל מעשהו אפקוד על פרי גודל לבב מלך אשור ועל תפארת רום עיניו" וגו' (שם י, יב)...

6. עיין בדברי הרמב"ן, וענה:

א. מה הקושי הרעיוני שאליו מתייחס הרמב"ן?

ב. כיצד הרמב"ן מיישב את הקושי הרעיוני במקרה של סנחריב?

פרט שני הסברים על מה נענש סנחריב וממלכתו, בסס את תשובתך על פסוקים שלמדנו בישעיהו פרק י.

הנבואה בהקשרה ההיסטורי: ישעיהו פרק י' והקבלתו למלכים ב פרקים י"ח-י"ט

פרקים יח-יט במלכים ב' מתארים את מסע סנחריב (701 לפנה"ס, על פי המקובל במחקר ההיסטורי), כאשר צבא אשור ערך מסע ענישה בערי החוף מצידון ועד אשדוד, במסגרתו פגע באופן אנוש ברוב המכריע של ערי יהודה וצר על ירושלים. מול חומות ירושלים נואם השר רבשקה, ומביא אל אנשי יהודה הנצורים את דברי מלך אשור. את דברי רבשקה ניתן לחלק לשני חלקים:

בחלק הראשון (יט-כה) של הדברים רבשקה מציג את סנחריב כשליחו של ה', שיועד להעניש את העם החוטא.

בחלק השני (כו-לה), בהמשך דבריו רבשקה מפסיק לראות את סנחריב ככפוף לציווי ה', והוא אף מתקומם נגדו.

מלכים ב פרק יח

(יט) ויאמר אלהם רב שקה אמרו נא אל חזקיהו כה אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון הזה אשר בטחת:

(כ) אמרת אף דבר שפתיים עצה וגבורה למלחמה עתה על מי בטחת כי מרדת בי:

(כא) עתה הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוף הזה על מצרים אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה

בו פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו:

(כב) וכי תאמרון אלי אל ה' אלהינו בטחנו הלא הוא אשר הסיר חזקיהו את במתיו ואת מזבחתיו

ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה תשתחוו בירושלם:

(כג) ועתה התערב נא את אדני את מלך אשור ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם:

(כד) ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים ותבטח לך על מצרים לרכב ולפרשים:

(כה) עתה המבלעדי ה' עליתי על המקום הזה להשחתו ה' אמר אלי עלה על הארץ הזאת והשחיתה:

(כו) ויאמר אליקים בו חזקיהו ושבנה ויואח אל רב שקה

דבר נא אל עבדיך ארמית כי שמעים אנחנו ואל תדבר עמנו יהודית באזני העם אשר על החמה:

(כז) ויאמר אליהם רב שקה העל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה

הלא על האנשים הישבים על החמה לאכל את חריהם צואתם ולשתות את שיניהם מימי רגליהם עמכם:

(כח) ויעמד רב שקה ויקרא בקול גדול יהודית וידבר ויאמר שמעו דבר המלך הגדול מלך אשור:

(כט) כה אמר המלך אל ישיא לכם חזקיהו כי לא יוכל להציל אתכם מידו:

(ל) ואל יבטח אתכם חזקיהו אל ה' לאמר הצל נצילנו ה' ולא תנתן את העיר הזאת ביד מלך אשור:

(לא) אל תשמעו אל חזקיהו

כי כה אמר מלך אשור עשו אתי ברכה וצאו אלי ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי בורו:

(לב) עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ פארצכם ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים ארץ זית יצהר ודבש וחיו ולא תמתו

ואל תשמעו אל חזקיהו כי יסית אתכם לאמר ה' נצילנו:

(לג) ההצל הצילו אלהי הגוים איש את ארצו מיד מלך אשור:

(לד) איה אלהי חמת וארפד איה אלהי ספרונים הנע ועוה כי הצילו את שמרון מדי:

(לה) מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מדי כי יציל ה' את ירושלם מדי:

7. עיין בנאום רבשקה במלכים ב פרק יח פסוקים יט-לה, וענה:

א. צטט פסוקים המורים על כך שגם ישעיהו וגם רבשקה רואים במלך אשור שליח של ה'.

ישעיהו (בשם ה')	רבשקה (בשם מלך אשור)

ב. צטט את פסוק שבו ישעיהו מאשים את מלך אשור בגאווה בכך שזקף לזכות עצמו (ולא לה') את הצלחתו. וצטט את הפסוק מדברי רבשקה המוכיח שאכן מלך אשור חטא בפועל בחטא הגאווה הזה.

ישעיהו (בשם ה')	רבשקה (בשם מלך אשור)

○ פסוקים כד-כה: המתארים את הרגע שבו יתהפך הגלגל על אשור

○ ישעיהו פרק י

(כד) לְכֹן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' צְבָאוֹת אֵל תִּירָא עַמִּי יֵשֶׁב צִיּוֹן מֵאֲשׁוּר, בְּשֹׁבֵט יִכְכֶּה וּמִטָּהוּ יִשָּׂא עֲלֵידָּ בְּדָרְךָ מִצָּרִים: (כה) כִּי עוֹד מְעַט מְזַעֵר וְכָלָה זַעַם וְאֶפִי עַל תְּבַלִּיתָם:

למרות האיום הקשה של אשור, והחשש הגדול ממנו, אומר הקב"ה, כל זה זמני עוד מעט יכלה זעם ה' על עם ישראל ואילו אפן (כעסו) יתעורר על תבליתם (תועבותיהם) של בני אשור ואז ישראל יושע.

○ מלבי"ם ישעיהו פרק י

(כד) לכן אל תירא עמי - הגם ששאר אומות ייראו מאשור, אתה "עמי אל תירא", והגם שגם עשרת השבטים ייראו מאשור, על כל פנים אתה "עמי ישב ציון אל תירא מאשור", כי לא יוכל לך כי רק "בשבט יככה" - שהכאת השבט אינה מסוכנת, ולא יככה ב"מטה" שהכאתו מסוכנת... (כה) כי עוד מעט מזער וכלה זעם - הזעם שהוא קללתי אשר היא היתה המטה בידו להכות עמים, כמו שאמר "ומטה הוא בידם זעמי" יכלה, כי לא אזעום עוד, ואם כן לא יהיה בידו מטה להכות. ואפי - אבל האף שלי לא יכלה עדיין, אך לא יהיה האף על בני תבל, רק על תבליתם (חטאתם) ותועבתם של בני אשור.

8. בפסוקים כד-כה, הנביא מרגיע את ישראל מפני האיום הקשה של אשור. באילו שני טיעונים הנביא ישעיהו מרגיע את ישראל? היעזר בפירוש המלבי"ם. בססת את תשובתך על הכתוב.

○ פסוקים לב-לד: מפלת אשור

פסוקים אלו מהווים הקדמה להמשך הנבואה בפרק י"א, וגם את ההתחלה של הפטרת יום העצמאות.

○ ישעיהו פרק י

(לב) עוד היום בָּנֵב לְעֶמֶד, וְנִפְף יְדוֹ הַר בֵּית צִיּוֹן - גְּבַעַת יְרוּשָׁלַם : ס

[בעתיד הקרוב, מלך אשור וצבאו, יחנו בעיר נוב (צפונית לירושלים - שועפט), והוא ינוף את ידו על הר ציון בלעג שבקלות הוא יכבוש את ירושלים]

(לג) הִנֵּה הָאֲדוֹן ה' צָבָאוֹת : מְסַעֵף פְּאָרָה - בְּמַעֲרָצָה (צמרות העצים יכרתו ע"גרון), וְרַמֵּי הַקּוֹמָה - גְּדוּעִים, וְהַגְּבָהִים - יִשְׁפְּלוּ :

(לד) וְנִקְףּ (ונכרת/ונקצץ) סִבְכֵי הַיַּעַר - בַּבְּרָזָל, וְהַלְבָּנוֹן - בְּאֲדִיר יָפוֹל : ["יער הלבנון" - צבא אשור יספוג מפלה אדירה]

☒ מצודת דוד, ישעיהו פרק י

(לב) עוד היום - כל כך מיהר (אשור) בהליכתו למען יעמוד בנוב בעוד יום, כי משם יכול הרואה לראות את ירושלים.

ינופף - כשראה את ירושלים היה מניף ידו עליה בדרך בזיון ולעג כאומר הלא בנקל אכבשנה.

מצודת דוד מפרש שהמנופף והמתגאה הוא האויב כלומר אשור. מלך אשור במסע הכיבושים שלו מתקרב לירושלים ובהגיעו לנוב שהיא צפונית לירושלים, הוא משקיף עליה והוא כל כך בטוח בעצמו, עד שהוא לועג לירושלים, אך מיד לאחר מכן הנביא מתאר את מפלתו של אשור :

○ מצודת דוד, ישעיהו י, לג

הנה האדון - כאומר אבל לא היה כמו שחשב (מלך אשור), כי הנה האדון ה' כרת ענפיו בכלי המשחית, רצה לומר שלח המלאך והכה בהם.

ורמי הקומה - האילנות גבהי הקומה נעשה כרותים רוצה לומר מתו הגיבורים.

○ מלבי"ם ישעיהו י, לד

ונקף - יקיף בברזל כל סבכי היער וכל ענפיו וגזעיו, עד שכל הלבנון בכללו - בברזל אדיר יפלו, והנמשל על נפילת מחנהו ע"י מלאך ה' שיפלו תחלה שריו וגבוריו ואח"כ כלל מחנהו.

9. עיין בפסוקים לב-לד ובפירושים של מצודת דוד והמלבי"ם, והסבר בלשונך את הדימוי שמובא בדברי ישעיהו בפסוקים לג-לד.

כאמור פסוקים לג-לד הם משל לנפילתו הפלאית של צבא אשור : נפילה זו מתוארת בספר מלכים ב :

○ מלכים ב פרק יט

(לה) וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מֶלֶאךָ ה' וַיִּפֹּף בְּמַחֲנֵה אֲשׁוּר מֵאֶה שְׂמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֲלָף

וַיִּשְׁפְּימוּ בְּבִקְרָה וְהָיָה כָּלֶם פְּגָרִים מֵתִים :

(לו) וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ וַיִּשָּׁב סִנְחַרִּיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינֹה :